

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtak in velja s poštnino vred in v Mariboru s poštovanjem na dom za celo leto 3 glid., za pol leta 1 glid. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja upravnistvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice, št. 5. — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri g. Novžku na velikem trgu po 5 kr.

Rokopis se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Nemškutarija na Koroškem in Štajarskem z nemškim šulvereinom vred.

Govor državnega poslanca dr. Gregorca v drž. zbornici dne 3. maja 1888.

(Po stenografskem zapisniku.)

(Dajta.)

Prošnje so takoj uslišane, to pa tako, da sedaj slovenski kmetje, kder se svoje narodnosti uže zavedajo, vse močno obžalujejo. V svojej preveliki zaupnosti mislijo, da bo slovensčina še zanaprej ostala kot poučni jezik, ker se to samo po sebi razumeva in zdrava pamet zahteva. Toda tukaj so se hudo zmotili. Šolske oblasti so iz domnevnega učnega predmeta (nemščine) kar meni nič tebi nič — napravile poučni jezik. Na ta način izgubili smo več kakor 100 slovenskih šol. (Čujta, čujta, na desni.) Najprvleje so slovensčino izpodrinili iz višjih razredov, jo potisnili v nižje, nekaj časa je še trpelo v prvem polletju prvega šolskega leta, a naposled so jo popolnem zapodili iz šole.

Koliko takšne šole za ljudsko omiko premorejo, to je jedini sedanji slovenski poslanec koroški g. Muri, letos dne 19. januarja v deželnem zboru koroškem izpovedal. Besede so priproste, a tem bolje srca pretresujoče. Prosim dovoljenja, da jih prečitam:

„Slovenski otroci, takšne (ponemčene) šole obiskavajoči, naučijo se tam nemški čitati ali brati, toda malokedaj razumevajo, kaj so čitali. Naučijo se tudi nemški pisati. Vendar to nima nobene vrednosti za nje, ker ne dospejo nikoli do one završenosti v nemškem jeziku, da bi mogli le jeden sami sestavek pravilno nemški zapisati. O drugih predmetih, na pr. o zemljepisji, prirodopisji itd. še niti govorim ne. Kajti samo ob sebi je umevno, da slovenski otrok na deželi ne more toliko v nemšini takoj napredovati, da bi se ovih predmetov s pridom učil v nemškem jeziku. Jako pogosto se tudi zgodi, da pošiljajo v šole, kjer so le slovenski

otrogi učiteljev nemških, ki slovenski nič ne umejo.

Tako je letos govoril javno jedini deželni poslanec koroških Slovencev. Gospod deželni predsednik pleh. Schmidt-Zabjérov mu je odgovoril: „Poučuje se tako, kakor so postavno praprane občine želele.“

Te besede so sedaj le deloma resnične, deloma pa neresnične. Resnične so tam, kjer so nemškutariji slovenske kmete pregovorili in oci-gasili, da so ti narodnemu jeziku v šolah odpovedali se ter še niso izpoznali, kako je to krivo in škodljivo. Tukaj jo res tako, kakor je deželni predsednik izpovedal. Niso pa več resnične njegove besede tam, kjer so slovenski kmetje svoje narodnosti zavedli se, pomoto izpoznali in sedaj poprejšnje svoje slovenske šole tirjajo nazaj. V to svrhu določajo šolskim oblastim številnih prošenj, žalibože dosedaj še zmira — zastoj. (Čujta, čujta! na desni), kaj kor je v tej visokej zbornici že večkrat bilo povedano. Dostavljam temu le sledeče, kar osvetljuje, kako se šolske oblasti nasproti ovim prošnjam obnašajo. Prav značljivo je. Šolska občina Glineška pri Celovci uročila je prošnjo pri okrajnem šolskem svetu za slovensko šolo. Takoj pokliče predsednik ovega sveta zastopnike šolske občine pred sebe ter jih nagovori: Pogledajte me, tudi jaz sem Slovenec, le nemščini se imam zahvaliti, da sem postal takšen gospod, kakeršen sem, namreč okrajni glavar. (Čujta, čujta! na desni.) Ove besede kar poparijo kmete ter jih toliko prepričajo, da so takoj svoje podpise na prošnji za slovensko šolo — preklicali. Podobno godilo se je prositeljem iz Bilčevasi. Trem šolskim občinam v okolici Rožeškej izdelal je slovenski advokat prošnje za slovenske šole. Redno podpisane odpošljejo se. Kmalu za tem pridrvi predsednik dotičnega okrajnega šolskega sveta, okrajni glavar Prakselmajer, in obdelava prositelje tako dolgo, da naposled prošnjo prekličejo. Nekaterim pa, ki se niso hoteli udati, zakliče oblastno: „Storite,

1) prošnja uročilnica
2) g. g. g.

7. maj 1888
A. M. M.

kar hočete, slovenske šole ne dobite nikedar ne“. Iz tega sklepam tako: Kedar slovenski kmetje v svojej nevednosti nekaj zahtevajo, kar nasprotuje državnim osnovnim zakonom, kar se ne ujema s pedagoškimi načeli, kar je tedaj nespametno, zmatrajo to šolske oblasti kot pedagoško modrost, katero treba takoj izvršiti. Kedar pa isti kmetje zapazijo, da so se zmotili, da so nekaj zahtevali, kar je protivno državnim osnovnim zakonom in pedagoškim načelom, in sedaj zahtevajo nekaj pametnega, odbijajo jim njihove prošnje ter jim pravijo: Slovenske šole ne dobite nikedar ne!

Gotovo je, da takšno postopanje zoper Slovence se nikakor ne ujema s hvalisano nemško poštenostjo in pravicoljubjem. Toda na čast pravim, poštenim in pravicoljubnim Nemcem domačim morem reči, da se ti najmanje ukvarjajo kmete slovenske begati in loviti. Prvi so tukaj le priseljeni tujci, nameščeni uradniki, profesorji in učitelji v zvezi s slovenskimi odpadniki. Te baže ljudje imajo dovolj brezozirnosti v sebi napuha in sovrašтва do Slovanov, kar jih zmožne dela za najhujše beganje narodov.

V pospeševanje ponemčevanja Slovencev zasveti se nemškutarjem nova misel. Zapazili so namreč, kako imajo Nemci povprek več denarja nego Slovani. Sklenejo torej Slovanom, zlasti Slovcem, narodnost v šoli kar odkupiti. Ta misel bila je res vredna sedanjega denarnega veka, nekoliko izvirna in času zelo primerna. Ravnokar so namreč osnovali „nemški šulverein“. Tako-zvani, „fakcijski“ nemški liberalci sklenili so grofa Taaffe-ja in njegovo ministerstvo podreti, naj velja, kar velja. V to svrhu posnemajo silnega Bismarcka v Berlinu, ki je neubogljivim konservativcem in liberalcem se zagrozil s socialisti rekoč: Acheronta movebo. Da bi ministra Taaffe-ja vrgli, poženejo fakcijski liberalci barko zoper njega med ljudstvo. „Nemštvo v Avstriji je v nevarnosti“, upijejo na glas, kličejo iz pruske Nemčije pomoči in osnujejo opirajoč se na „Allgemeine deutschen Schulverein“ v Berlinu poseben avstrijski „nemški šulverein“. Prične se ravs in kavs med avstrijskimi narodi, kakeršnega še do te dobe ni bilo.

(Dalje prih.)

Gospodarske stvari.

Krava in nje vsušenje.

(Konec.)

Krotka in prijazna postrežba dé breji kravi posebno dobro in gleda se naj na pravo krmo! Tepsti ali suvati krave ne kaže nikoli prav, izlasti pa še ne v času, ko se bliža čas, da povrže. Presilno je ne smemo goniti in ji tudi dela ne kaže preveč, predolgo nalagati. V voz, k ojesu vpreči take krave ni dobro, saj se lahko

poškoduje ter izvrže. Tudi to ji je nevarno, če se stavi med živino, ki rada bôde ali pa se sili je preveč skozi vrata.

Ogibati se je tudi krme, ki je vlažna, s peskom napolnjena ali skažena, tudi take ji ne dajaj, ki ji dela drisko ali pa jo napenja, na škodo so ji tedaj zmrzel krompir ali tudi scimnjen, istotako taka repa, poparjena trava, repna cima ali zel, kisle tropine itd. Ako ni v tem človek previden, izvrže krava kaj rada, to pa je dvojna škoda, prvič izguba teleta, potem pa se slabi krava, da dolgo ni nič kaj iz nje. Ali tudi to je škoda, če že sicer ne izvrže krava, prenese pa svojo bolezen na tele. Kravi pa se v tem slučaju ne pozna nič, da je bolna.

Tečne hrane pa je kravi v tem času potreba, če je ne dobi, nastane lahko škoda, da se ne popravi več, naj se človek trudi za to, kolikor more. V dobri koži mora biti krava, naj velja, kar rado. Čem močnejša je krava, predno povrže, tem več daje, kedar povrže, mleka. Za to krmo torej ni treba si biti v strahu, da se ne poplača pozneje. Vendar pa je tudi v tem meja, čez katero se ne sme seči. Ako se namreč predobro krmi, lahko dobi krava, kedar povrže, mlečno mrzlico. Bolja, ko je krava, prej se je ta bolezen loti.

Nekaj časa, predno povrže krava, začne ji vime rasti, nekaj dni poprej pa se kaže že tudi mleko pri kravi in celo pri telici, ki je na prvo breja. V tem času je treba paziti na vime, semtertje se potegne za cecke. Ako je v vseh cečkih enako mleko, tedaj je dobro in ni treba druga, kakor gledati, da si kravče ne prehladi vimena. Kedar pa najde človek, da so v cečkih gruče ter se dajo le po časi, kakor po nitih spraviti iz ceckov, tedaj kaže slabo za mleko in ne pomaga nič druga, kakor da se kravče večkrat molze in tako odpravijo gruče iz ceckov.

V zadnjih dneh, predno povrže krava, naraste vime precej in je sila občutljiva krava na cečkih. Če trpi to par dni, bode dobro, ako se izprazni vime po dve ali trikrat na den. Ako se je bati mlečne mrzlice, naj se dela na to, da dobi krava prej ko prej mleka. Ker izgubi krava na teži, če je premočna, predno povrže, toliko se lahko računani na to, da ne bode mrzlice. Največkrat pa že pritisne mleko v vime še le tisti den, ko povrže krava, s tako silo, da se mora vime izprazniti. Redko bode tedaj treba molzti kravo delj časa, predno povrže. To je le izjema.

Vrabelj pa grah.

Kakor je znano, prihaja vrabelj rad na polje, kedar se obseje, posebno pa dela škodo na vrtu. Salatino seme pa grah, kedar pride izpod zemlje, ljubita pa mu kaj izvrstno. Strahovi, kakor se po navadi stavijo, niso dalje